

A RÉGÉSZET NEMZETI FELADATAI

régészetnek vannak egyetemes és vannak sajátosan nemzeti feladatai is. E feladatok mérve egyfelől attól függ, hogy az a terület, amelyen régészeti tevékenységet kifejtem, mennyiben kapcsolódott bele az egyetemes emberi művelődés vérkeringésébe, a legrégebb időktől kezdve, másfelől attól, hogy milyen mértékben volt alkotó tényezője az időben egymást követő korszakok művelődésének.

Az emberi művelődés, melynek olyan sokféle áldását élvezzük, temérdek anyagi és vérbeli áldozat, sok-sok nemes lelkesedés, önfeláldozás eredménye. Ezeknek az eredményeknek az élvezésében egy minden nép, de amikor abból a szempontból vizsgálom a dolgot, hogy vajjon az egyes nemzetek, vagy hogy tágabb értelmű kifejezéssel éljek: az egyes területek lakói milyen mértékben vették ki részüket az anyagi és vérbeli áldozatokból, a mérleg igen furcsa eredményeket mutat.

Mert vannak fiatal népek, melyek évszázadokon keresztül aludtak, szaporodtak, ma pedig odaülnek a terített asztalhoz minden lelkiismeretfurdalás nélkül.

Vannak megifjodott népek, melyeknek ősei az elsők között jártak, amikor pénz és életet kellett áldozni, utódaik azonban lezüllettek, tehetetlenségbe süllyedtek s sok idő multán felébredve, ősi jogon követelnek helyet a terített asztalnál.

És vannak népek, amelyek azon a jogon akarnak asztalhoz ülni, hogy mai hazájuk hajdani uralkodó, vezető lakói áldozatos tényezői voltak az egyetemes emberi művelődésnek, holott nekik más kapcsolatuk ezekkel nincs, mint hogy a szerencsés véletlen folytán birtokukba vehették a mások vérével áztatott és megszentelt földet.

És szóljak-e azokról a népekről, amelyek a maguk számlájának a javára írnak sok olyan áldozatot, melyet az emberi haladásért mások hoztak s ezt addig-addig hángoztatták odahaza, amíg mindenki elhitte s ugyanakkor másokkal is képesek voltak elhíttetni.

Avagy emlékeztem meg a hullafosztogató népekről?

A világ egy nagy, hiszékeny gyermek, akit mindig könnyű volt félrevezetni. Ezt a magunk bőrén tapasztalhattuk a legkeservebben!

A világháború után sokhelyütt fellépett a túltengően elfogult nemzeti érzés s ennek nyomán sokhelyütt nemzeti tudomány íctt a régészet is s mi tőrés-tagadás, nemzeti hiúságok legyezgetőjévé vált s ha valaki csak egy szót mert szólni ez ellen, átkot kiáltottak a fejére. Magam is a mellett törtem s török ez alkalommal is lándzsát, hogy minden tudományt, a maga egyetemes elhivatottsága mellett, nemzetivé is kell tenni, de ezt úgy értelmezem, hogy azon a ponton, ahova sorsom állított, hogy elhivatásomnak éljek, becsületesen,

pontosan, lelkiismeretesen és férfiasan dolgozzam minden Isten adta s időben szerzett anyagi és szellemi erőm teljes latbavetésével, teljes önfeláldozással. Az így végzett munka eleve kizár minden elfogultságot, megtámadhatatlan igazságot szolgáltat jobbra is, balra is.

Ha aláírom azt, hogy a mult kötelez s ezt elvitathatatlan szabályként állítom egy nemzet elé, éppen ilyen határozottan állíthatom azt is, hogy annak a területnek a multja is kötelez, ahova jó vagy balsorsom állított azzal az elrendeltetéssel, hogy ottan élethivatásomat teljesítsem.

Vérünnké vált az igazság, hogy a történeti Magyarország a leg-tökéletesebb geoökonómiai egység; a Kárpátok öve fogja össze s folyói kapcsolják még szorosabban egy egységbe. Azt azonban kevesen tudják, hogy ez a terület már a legrégebb időktől kezdve az azonos kultúra jogán is együvé tartozik. Itt kell aztán kilépnie zárkózottságából a régészetnek: meg kell vallatnia a földet s a felszínre került régészeti leletek alapján megdönthetetlen bizonyítékokat szolgáltatni a művelődési szempontból való együvé tartozás nagy igazságának alátámasztására.

Hogy mindez nem légből kapott szóáradat, hanem tapasztalaton és tényeken alapuló, megdönthetetlen igazság, egy pár példával fogom bebizonyítani.

Az újabb kőkor rendjén igen keresett nyersanyag volt a tokajvidéki obszidián, mely feketeszínű és csillogó fényű. Az egész történeti Magyarország területén feltárt őstelepek holmijai közt ott volt ez a nyersanyag göröngyökben, félig és egészen kidolgozott eszközök képében. De előfordul réz- és bronzkori telepekben is.

Ebből, első tekintetre, az következik, hogy például a Felvidék vagy Erdély importálta ezt a nyersanyagot. És ez a feltevés nem is támadható meg. Nekem azonban, mint régésznek, vizsgálnom kell, hogy vajjon ez az obszidián, amit például Ermihályfalván, Ottományon, Barátkán, Magyarvistán, Nagyiklódon, a torontálmegyei Perjámoson és másutt találtam, milyen más leletek társaságában fordult elő? Ekkor aztán kisült, hogy azok a telepések, akik a Bükkben megteremtették a legszebb újabb kőkori agyagművességet, kisebb-nagyobb rajokban vonultak be Erdélybe, sőt a leletek alapján az utat is meg tudjuk állapítani, amelyet követtek, amíg Erdély belsejébe jutottak s innét fokozatosan előrehaladva, megtelepedtek a Háromszéki medence szélén is.

És mi következik abból, hogy például a moldovai Aknavásarán (ez az eredeti neve a mai Târgu-Ocna-nak!) is megjelentem a tokajvidéki obszidiánt? Mindenesetre az, hogy a tokajvidéki nyersanyag idők jártával kijut a Kárpátok szorosain az azokon kívül fekvő területekre is, tehát azokat is a maga érdekkörébe tudta vonni. Moldova felé Erdély volt a közvetítő, miképen később is közvetít magyar anyaországbeli művelődési javakat Dél-Oroszországon át egészen a Kaukázusig.

Íme, csak egy kicsit vallatom meg a magyar földet s csak úgy ontja magából azokat a bizonyítékokat, amelyek világánál kétszerkettő erejű igazsággá válik Erdélynek az azonos művelődési elemek alapján az anyaországhoz való tartozása.

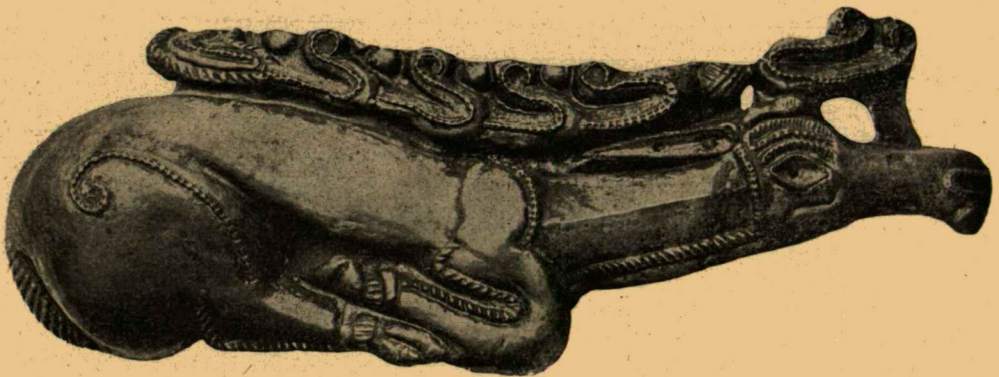
És tovább is mehetek a példák felsorolásában. Ott van például a bükki kultúrát felváltó tiszai kultúra, melynek képviselői még nagyobb felkészültséggel iparkodnak Dél és Kelet felé, behálózván így Erdélyt s hozzákapcsolván az anyaországhoz olyan erős szálakkal, amelyek bizonyító erejéhez nem férhet kétség.

S miképen az obszidián kijutott Moldovába, a tiszai művelődés elemeinek egyike-másika szintén átvándorolt s gazdagította, megtermékenyítette az ottan lakók kultúráját.

És a példák felsorolását folytathatnám a végtelenségig és e példák mind, egyenkint és összesen, hangosan buzdítanak arra, hogy hazánk földjét mindenfelé vallassuk meg a régészet eszközeivel és az így felszínre került leleteket szólaltassuk meg a maguk igazi nyelvén. Ez a nyelv a fenti példák igazságát fogja hirdetni ékesen és meggyőzően. Ez az igazság pedig úgy szól, hogy a csonka ország határain kívül eső, de a Kárpátok övétől bezárt területek az azonos kultúra jogán is együvé tartoznak s ha itt-ott mutatkoznak is helyi színeződések, ez külső, természeti okokra vezethető vissza s seholy sem éri el a 10—15 százalékot.

Alkalmilag újabb példákat fogok felsorakoztatni.

Roska Márton

A TÁPIÓSZENTMÁRTONI SZKITA ARANYSZARVAS